

NICOLAE ALEXANDROVICI MAȘKIN

La 15 Septembrie 1950 s'a stins pe neașteptate cunoscutul istoric sovietic al lumii antice, Nic. Alexandrovici Mașkin, tocmai pe când se afla în deplină înflorire a activității sale științifice.

Născut la 9 Februarie 1900, într'o familie de învățător din districtul Socolchi Bugulmonsc, Mașkin a terminat liceul în 1918, și a urmat cursurile Facultății de istorie din Samarsc până în 1921, când a trecut la Moscova la Facultatea de științe sociale, pe care a absolvit-o în 1922. Activitatea pedagogică și-a început-o încă de pe când era student, lucrând la cursurile serale muncitorești. În anii 1924—1929 și-a făcut aspirantura la Universitate, specializându-se în istoria veche, iar până în 1934 a predat limba și literatura rusă în institute, intensificând însă ocupația personală cu studiul istoriei antice, în special cu istoria Romei. Prin Decizia din 16 Mai 1934 a Comitetului Central al Partidului Comunist Bolșevic cu privire la organizarea facultăților de istorie a fost dezvoltat studiul istoriei antice în universitate și astfel, încă din toamna anului 1934, N. A. Mașkin a început să țină cursuri la Facultatea de istorie a Universității din Moscova. În cei 8 ani următori (1934—1942) Mașkin a desfășurat o neobișnuit de intensă activitate didactică și științifică, parcurgând calea dela situația de profesor de liceu până la aceea de șef al catedrei de istorie veche de la Universitatea din Moscova, iar în 1942, cu toate condițiile grele din timpul războiului, și-a susținut cu mare succes disertația „Principatul lui August”, cu care a obținut titlul de doctor în științele istorice. Din Iunie 1943 și până în clipa morții sale, Mașkin a lucrat ca profesor șef de catedră, dovedind strălucite calități de savant, de organizator și de pedagog.

În cei douăzeci și cinci de ani de activitate științifică neîntreruptă, Mașkin a lucrat uimitor de mult și cu rezultate pozitive strălucite. A publicat zeci de articole cu privire la istoria antică în Marea Enciclopedie Sovietică și în diferite reviste, a făcut cercetări asupra istoriei Africii romane, al căror rezultat a fost expus în studiile despre „Agonisticii sau circumcelioni” apărute în Vestnic Drevnei Istorii din 1938 și în Marea Enciclopedie Sovietică, vol. I, 1949, precum și în studiul „Problema mișcării revoluționare a sclavilor și colonilor în Africa romană” apărută în V. D. I. Nr. 4, 1949. A tipărit un „Curs

„Scurt de istorie a Romei antice” în 1939, care a primit o formă dezvoltată în volumul intitulat „Istoria Romei antice”, Moscova, 1947, (680 pagini), iar în 1949, o formă dezvoltată: „Istoria Romei antice”, manual pentru facultățile de istorie și pentru institutele pedagogice” (736 pag.), operă tradusă astăzi în mai multe limbi. A publicat în 1941 (împreună cu C. I. Protasov) traducerea vol. III din „Istoria Romană” a lui Theodor Mommsen, și, singur, în 1949, vol. V al aceleiași opere. Împreună cu răposatul istoric A. B. Mișulin a scos o nouă ediție, completată, a cunoscutei opere a lui B. S. Sergheev „Istoria Greciei antice”, Moscova 1948 (522 pag.). De asemenea, în 1949, pe lângă alte lucrări, a dat publicității o „Istorie a imperiului roman”: Curs special pentru studenții care învață prin corespondență, Moscova (71 pag.), și lucrarea sa magistrală „Principatul lui Augustus”, Originea și esența lui socială, Moscova — Leningrad (639 pagini).

Ne vom opri puțin asupra câtorva din lucrările sale citate mai sus.

În „Problema mișcării revoluționare a sclavilor și a coloniilor în Africa romană”, Mașkin, pornind de la teza lui I. V. Stalin că „revoluția sclavilor a lichidat pe stăpânii de sclavi și a desființat forma sclavagistă de exploatare a maselor celor ce muncesc”, după ce face un scurt istoric al mișcării revoluționare a sclavilor începând cu Spartacus, scoate în relief caracterul de masă al răscoalelor făcute de sclavi, împreună cu colonii și oamenii liberi săraci în sec. IV-V al erei noastre. El arată că mișcarea agonisticilor din Africa romană era strâns legată de istoria social-economică a acestei provincii, și că numele de „circumcelioni” era un termen insultător întrebuințat anume de reprezentanții clasei dominante pentru a lovi în agonistii adică în participanții la mișcările revoluționare din Africa romană, la care se alăturase și secta creștină a donatiștilor.

În „Istoria Romei antice”, pe lângă tratarea critică, depe pozițiile științei marxist-leniniste, a tuturor problemelor care privesc istoria Romei, autorul a introdus, la începutul cărții, un important capitol asupra izvoarelor și asupra istoriografiei: un admirabil mijloc de orientare în câmpul vast al izvoarelor istoriei antice.

E de subliniat, apoi, în deosebi, importanța pe care autorul a dat-o problemelor filosofice, juridice și literare. Manualul acesta, prin bogăția informației bazate pe studii critice asupra izvoarelor, prin concepția înaltă științifică pe care sunt fundamentate toate problemele studiate, aduce imense servicii atât învățământului nostru superior cât și cercetătorilor noștri în domeniul istoriei romane, pentru a nu mai aminti numeroasele elogii pe care le-a primit din partea criticii sovietice.

În „Istoria Imperiului roman”, care de fapt e o schiță istorică, Mașkin stabilește tezele esențiale în vederea unei tratări mai largi a acestei vaste părți a istoriei romane. El a dat o atenție specială temelor care se referă la pregătirile pentru trecerea orânduirii politice a Romei dela republică la imperiu.

În tema despre „Principatul lui Augustus”, el arată că toate măsurile luate de Augustus au fost îndreptate spre întărirea orânduirii

sclavagiste, subliniind că trecerea la imperiu nu a fost o revoluție, deoarece bazele sociale ale societății romane au rămas aceleași ca mai înainte.

În tema despre dinastia iulio-claudiană el a arătat cum împărații din această dinastie s'au sprijinit pe armată și au intrat în conflict cu clasa senatorială, în interesul întăririi dictaturii militare și în legătură strânsă cu lupta de clasă. În chestiunile cu privire la economia imperiului roman în sec. I—II al erei noastre, autorul a urmărit în linii mari dezvoltarea elementelor orânduirii feudale în sânul societății sclavagiste.

„Principatul lui Augustus, Originea și esența lui socială” este lucrarea cea mai întinsă (639 pag.) și, totodată, „cel mai important eveniment pe frontul istoric sovietic”.

Dacă istoricii burghezi au văzut în Augustus un tiran care a înăbușit „revoluția” și a nimicit republica, sau au admirat în el un monarh exemplar, demn de a fi imitat..., pentru eminentul istoric sovietic, însă, principatul lui Augustus a fost o formă a dictaturii militare, având ca scop întărirea stălpilor societății sclavagiste. Monarhia militară, care a intrat în istorie cu numele de „imperiu”, se baza pe aceeași orânduire socială ca și republica dispărută, pe orânduirea sclavagistă, pe dictatura stăpânilor de sclavi. După cum s'a precizat de critica științifică sovietică, problema apariției principatului și natura lui de clasă e una din problemele cele mai importante ale istoriei mondiale. Mașkin a găsit premisele principatului în istoria socială romană a sec. II și I înainte de era noastră.

Comentând manifestul triumvirilor, Mașkin observă, în tendințele antiaristocratice și antiplutocratice ale soldaților, premisele sociale de clasă ale proscricțiilor. El a dovedit însă că războaiele civile nu au dus la transformări sociale adânci și că ele s'au încheiat numai cu transformări politice. Aceste transformări au fost forma nouă a dictaturii militare, care a fost numită principat.

Din considerarea activității științifice prodigioase a lui N. A. Mașkin nu trebuie pierdut din vedere și aportul însemnat adus de el revistei „Vestnic Drevnei Istorii”.

Ultimele sale articole publicate în fruntea revistei (Nr. 3, 1950 și Nr. 4, 1950) arată cu prisosință înaltul său nivel științific și ideologic, multilateralitatea punctelor de vedere, precum și devotamentul său întreg față de știința sovietică.

N. A. Mașkin a fost un meritos cetățean al patriei sovietice și un eminent savant. Fie ca viața și opera lui să rămână pentru istoricii antichității din R. P. R. un permanent exemplu.

Acad. CONSTANTIN BALMUȘ